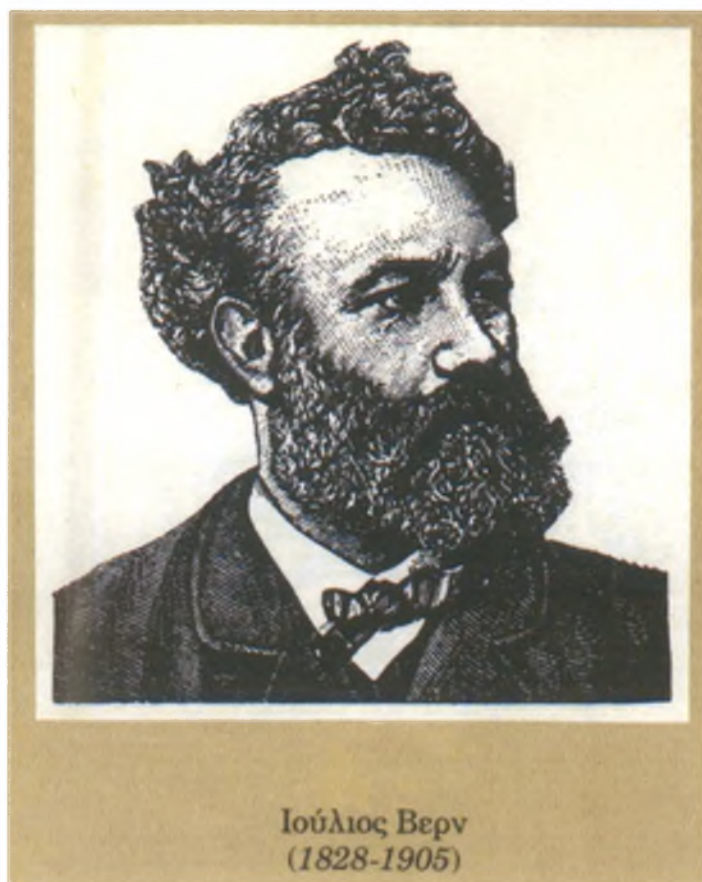

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«Ιούλιος Βερν : Επιστήμη και Φαντασία στο έργο του
– Η πρόσληψη του έργου του στην Ελλάδα»**

Επιβλέπουσα καθηγήτρια : κ. Λαλαγιάννη

Επιμέλεια : Παπαχρήστου Αναστασία

ΒΟΛΟΣ 2005

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»

Αριθ. Εισ.: 3221/1
Ημερ. Εισ.: 26-09-2005
Δωρεά: Συγγραφέα
Ταξιθετικός Κωδικός: ΠΤ – ΠΔΕ
2005
ΠΑΠ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το έργο του Ιουλίου Βερν γεννήθηκε μέσα στο κλίμα του θετικισμού που επικρατούσε στα τέλη του 19^{ου} αιώνα. Η γόνιμη επινόηση περιπετειών, η ζωντανή παρουσίαση των χαρακτήρων, οι περιγραφικές σελίδες που φτάνουν κάποτε σε αξιοσημείωτη ποιητική υποβλητικότητα, τρέφονται από έναν ειλικρινή ενθουσιασμό προς την επιστήμη της οποίας ο Βερν δεν υπήρξε ούτε επιπόλαιος, ούτε σχολαστικός εκλαϊκευτής, αλλά μάλλον προφήτης που με εκπληκτικό τρόπο προέβλεψε τις κατακτήσεις της. Προπαντός ο ενθουσιασμός αυτός τρέφεται από μια εμπιστοσύνη προς τον άνθρωπο και τις πνευματικές του δυνατότητες.

ΕΡΓΟΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ο Ιούλιος Βερν γεννήθηκε το 1828, στη Νάντη της Γαλλίας και θεωρήθηκε ένας από τους σημαντικότερους και δημοφιλέστερους συγγραφείς του 19^{ου} αιώνα. Ο πατέρας του Pierre ήταν δικαστικός. Ο Βερν διδάχθηκε τα πρώτα του γράμματα από μια χήρα, την κυρία Σαμπέν και στη συνέχεια φοίτησε στα σχολεία Σαιν Στανισλά και Λισέ Ρουαγιάλ. Το 1840 μετακόμισε με την οικογένειά στο Φεντιό, παλιά συνοικία εφοπλιστών. Νεαρός ακόμη μπάρκαρε κρυφά μούτσος σ' ένα καράβι που πήγαινε στην Ινδία, αλλά ο πατέρας του τον πρόλαβε και τον ανάγκασε να μελετήσει Δίκαιο με απώτερο σκοπό να τον διαδεχθεί. Λίγο καιρό αργότερα, σπουδάζει νομικά στο Παρίσι κι έτσι απομακρύνεται από τους δικούς του. Εκεί γνωρίζει τον Αλέξανδρο Δουμά (πατέρα) ο οποίος τον παροτρύνει να ασχοληθεί με τη συγγραφή.

Δημοσιεύει λοιπόν το 1851 μικρές ιστορίες σε περιοδικά «A Drama in Mexico» και «Drama in the Air» στο περιοδικό «*Musée des Familles*». Άρχισε την λογοτεχνική του σταδιοδρομία ως θεατρικός συγγραφέας στο Παρίσι, για να βρει όμως αργότερα τη γνήσια φλέβα του με τις αφηγήσεις ταξιδιών και περιπετειών. Έχοντας πάρει το πτυχίο του πιάνει δουλειά γραμματέα στο Λυρικό Θέατρο του Έντουαρντ Σεβέστ. Γράφει διάφορα άρθρα σε εφημερίδες. Το 1852 δημοσιεύει το πρώτο του μυθιστόρημα με τίτλο Μαρτίν Παζ. Σ' αυτές τις πρώτες του συγγραφικές προσπάθειες έγραψε θεατρικά κείμενα, από τα οποία κάποια ανέβηκαν και στο θέατρο όπως η μονόπρακτη κωμωδία με τίτλο *Les Pailles Rompues* την οποία βέβαια την έγραψε με τον Αλέξανδρο Δουμά, και το έργο *Μιχαήλ Στρογκώφ* το οποίο είχε μεγάλη θεατρική επιτυχία. Αποδεικνύει ότι έχει πολλά ιστορικά και γεωγραφικά στοιχεία. Το 1853 γράφει διάφορες κωμωδίες για το Λυρικό Θέατρο. Το 1854 πεθαίνει ο Σεβέστ και έτσι εγκαταλείπει το Λυρικό Θέατρο και γράφει ένα φανταστικό μυθιστόρημα *Ο Μάστρο-Ζαχαρίας* ή αλλιώς *Ο ρολογάς που έχασε την ψυχή του*. Συνεχίζει να γράφει θεατρικά έργα με την υποστήριξη του Δουμά (υιού). Από το 1856 εργάζεται ως χρηματιστής και παράλληλα συγγράφει θεατρικά έργα. Στο γάμο ενός φίλου του

γνωρίζει τη μέλλουσα γυναίκα του την οποία παντρεύεται το 1857. Κάνει ταξίδια σε Σκοτία και Σκανδιναβία. Το 1859 γεννιέται ο γιος του Μισέλ. Γράφει το μυθιστόρημα *Ταξίδι με το αερόστατο* και το στέλνει στον εκδότη και συγγραφέα Ειζέλ αφού πρώτα το εγκρίνει ο Δουμάς (πατέρας). Ο Ειζέλ το μετονομάζει σε *Πέντε εβδομάδες με το αερόστατο*, έκτοτε ο Ειζέλ έκανε σημαντικές διορθώσεις σε όλα τα μυθιστορήματα του Βερν. Κλείνει συμφωνία με τον Ειζέλ να δημοσιεύει τα μυθιστορήματά του στο περιοδικό *Μόρφωση και Ψυχαγωγία*.

Παράλληλα πραγματοποιεί πολλά ταξίδια, όπου ενημερώνεται για νέες τεχνικές κατασκευές και κρατάει σημειώσεις σε θέματα Γεωγραφίας, Ζωολογίας, Φυσικής, Χημείας και Τεχνικής. Αργότερα εκδίδει μια σειρά από διηγήματα με τίτλο *Έκτακτα ταξίδια*, στα οποία περιγράφει αυτές τις εμπειρίες του και στα οποία γίνονται αναφορές σε «ελικόπτερα», «πυραύλους» και «υποβρύχια», όταν όλα αυτά δεν υπήρχαν ακόμα, ούτε καν στις συζητήσεις των τεχνικών. Αυτό γίνεται εμφανές και στα βιβλία του όπου παρατηρούμε πολλά ιστορικά και γεωγραφικά στοιχεία, τόπων που ουδέποτε είχε επισκεφθεί.

Αξίζει να σημειωθεί ότι το μόνο ταξίδι που είχε κάνει ο Βερν εκτός Ευρώπης ήταν στις Η.Π.Α., ενώ τα βιβλία του διαδραματίζονται σε πέντε ηπείρους. Επίσης, ο Βερν προέβλεψε πολλά γεγονότα όπως το ότι η πρώτη προσπάθεια πρόσβασης των ανθρώπων στην Σελήνη θα αποτύγχανε με πτώση στον Ειρηνικό, τη βόμβα υδρογόνου και άλλα.

Τα πιο γνωστά του βιβλία ήταν αυτά που δημοσιεύτηκαν από τον Ειζέλ. Το 1871 εγκαθίσταται η οικογένεια Βερν στην Amiens και ο συγγραφέας γίνεται πρόεδρος της Académie d' Amiens. Γράφει ασταμάτητα, ανάμεσά τους τα γνωστότερα βιβλία του, εκ των οποίων *Ο γύρος του κόσμου σε 80 ημέρες* που ήταν και το πρώτο του βιβλίο και γίνεται τεράστια επιτυχία. Ακολουθούν βραβεύσεις και τιμητικές διακρίσεις αλλά και μηνύσεις, μέχρι και μια δολοφονική απόπειρα καταγράφεται εναντίον του. Σε μερικά από τα τελευταία έργα του προβληματίζεται για τον κίνδυνο που θα προκύψει, αν τα τεχνικά συστήματα πέσουν σε ακατάλληλα χέρια. Τα έργα του έχουν μεταφραστεί σε όλες σχεδόν τις γλώσσες και αποτελούν ανάγνωσμα της νεολαίας όλου του κόσμου. Αρρώστησε από διαβήτη και έμεινε τα τελευταία του χρόνια απομονωμένος με την γυναίκα του. Πέθανε σε ηλικία 77 ετών.

Το 1864 είναι η χρονιά που ο Βερν εγκαταλείπει την αποτυχημένη και μη ενδιαφέρουσα για αυτόν καριέρα του χρηματιστή. Δημοσιεύει την ίδια περίοδο ένα άρθρο στο περιοδικό *Musée des Familles* με τίτλο ο *Εντογκαρ Άλλαν Πόε* και το έργο του.

Τα βιβλία του Ιουλίου Βερν φτάνουν τα 104 ενώ μερικά από τα σημαντικότερα έργα του είναι τα εξής:

- ❖ 1863 : *Πέντε εβδομάδες πάνω στο αερόστατο – Cinq Semaines en ballon.*
- ❖ 1864 : *Ταξίδι στο κέντρο της γης – Voyage au centre de la Terre.*
- ❖ 1865 : *Από την γη στη Σελήνη – De la Terre à la Lune.*

- ❖ 1865 : Τα τέκνα του πλοιάρχου Γκράνι – *Les enfants du Capitaine Grant.*
- ❖ 1869-1870 : Είκοσι χιλιάδες Λεύγες κάτω από την θάλασσα – *Vingt mille lieues sous les mers. Tour du monde sous-marin.*
- ❖ 1871 : Η πλωτή πολιτεία – *Une Ville Flottante*
(Ο γαλλικός τίτλος του έργου είναι:
Το νησί με τους έλικες – *L'île à hélice*)
- ❖ 1873 : Ο γύρος του κόσμου σε ογδόντα ημέρες. – *Le Tour du Monde en quatre-vingt jours.*
- ❖ 1874-1875 : Το μυστηριώδες νησί – *L'île mystérieuse*
Μέρος πρώτο : «*L'île mystérieuse. Les Naufrages de l'air.* »
Μέρος δεύτερο : «*L'île mystérieuse. L'Abandonné*»
Μέρος τρίτο : «*L'île mystérieuse. Le secret de l'île* »
- ❖ 1878 : Ο δεκαπεντάχρονος πλοίαρχος – *Un capitaine de quinze ans.*
- ❖ 1879 : Τα 500 εκατομμύρια της Μπεγκούμ – *Les 500 Millions de la Begum.*

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΦΑΝΤΑΣΙΑ ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΙΟΥΛΙΟΥ ΒΕΡΝ

Α. Η επιστημονική Φαντασία

Ο Ιούλιος Βερν χαρακτηρίζεται από πολλούς ως ο πατέρας της Επιστημονικής Φαντασίας (Ε.Φ.) Προτού όμως ξεκινήσουμε από την εξήγηση του όρου «Επιστημονική Φαντασία» ας γυρίσουμε μερικά χρόνια πίσω από την συγγραφή των έργων αυτού του μεγάλου μυθιστοριογράφου.

Ο άνθρωπος ξεκίνησε να αφηγείται ιστορίες από τις πρώτες στιγμές της δημιουργίας του και να τις καταγράφει όπως και όπου μπορούσε. Μερικά είδη αφηγούμενης φαντασίας προϋπήρχαν σε κάποια πρωταρχική μορφή, με το πέρασμα των αιώνων όμως υπέστησαν πολλές μεταλλάξεις και απαντώνται σήμερα σε διαφορετικές μορφές.

«Τα δημιουργήματα του ανθρώπινου νου τόσο στη λογοτεχνία όσο και στις τέχνες, τα οποία στηρίζονται και εμπνέονται από τα υπάρχοντα επιστημονικά επιτεύγματα και επεκτείνονται στις μελλοντικές τους εξελίξεις, όπως η καλπάζουσα ανθρώπινη φαντασία τις οραματίζεται. Ο άνθρωπος, πάντα ανήσυχος, αναζητούσε κάτι καινούριο πέρα από τα καθιερωμένα που να του ικανοποιεί τα ενδιαφέροντά του, να απαντά στα ερωτηματικά που τον βασανίζουν και να ξεδιαλύνει τα παράδοξα και μυστήρια που τον περιβάλλουν». ¹

Η Επιστημονική Φαντασία είναι όμως εξαίρεση. Η λογοτεχνία μπερδεύτηκε στα πόδια της επιστήμης από την στιγμή που η ίδια η επιστήμη έγινε απτή. Αλλά πώς έγινε αυτό; Τι οδήγησε την καταγιστική ανάπτυξη και την επιτυχή πρόσμιξη επιστήμης και φαντασίας σε ένα νέο, λογοτεχνικό είδος, την Επιστημονική Φαντασία;

---

¹ Εγκυκλοπαίδεια Επιστήμη και Ζωή, λήμμα «επιστημονικής φαντασίας έργα», εκδ. Χατζηϊακώβου Α.Ε. , τόμος 6^{ος} , σελ. 67

Τα πρώτα διηγήματα στο χώρο της Ε. Φ. τα δίνει η Mary Shelley με τον *Φρανκεστάιν*. Ήταν το πρώτο διήγημα που είχε σαν βάση ένα φανταστικό θέμα επάνω στην επιστήμη, ανακατεμένο με το μύθο του υπερφυσικού. Νωρίτερα κυριαρχούσαν η ουτοπία, ο ρομαντισμός και η κοινωνική σάτιρα της προ-βιομηχανικής εποχής.

Στα 1864 ο Ιούλιος Βερν δημοσιεύει το πρώτο του και επιτυχημένο διήγημα *Ταξίδι στο κέντρο της γης*. Ύστερα ήρθαν μερικές ιστορίες από συγγραφείς όπως ο Πόε ή ο Στέφενσον με το καταπληκτικό «Δρ. Τζέκυλ και κ. Χάιντ». Αυτά είναι τα είδη της επιστημονικής φαντασίας που προετοίμασαν τον δρόμο για την έλευση του H.G. Wells στα 1895 με την πρώτη νουβέλα του «Η μηχανή του Χρόνου».

«Εμφανίζεται ακόμα ένα είδος επιστημονικού ρομαντισμού, που αγγίζει την εξωπραγματικότητα και μέσα από την απαισιοδοξία θέλει να εμφυσήσει την αισιοδοξία του αβέβαιου μέλλοντος, που υπόσχονται οι αυριανές επιστημονικές κατακτήσεις. Οι προφητείες του Ιουλίου Βερν για τις μελλοντικές επιστημονικές κατακτήσεις άρχισαν να επαληθεύονται και να μη θεωρούνται πια ουτοπία. Τις προφητείες ακολουθούν διηγήσεις με γεγονότα από σημαντικούς επιστήμονες, όπως τον Αμερικανό βιολόγο Ισαάκ Ασίμωφ στο βιβλίο *Τα ρεύματα του Διαστήματος*, από τον Ρώσο Κωνσταντίν Τσιολκώφσκι στο βιβλίο *Πέρα από την Γη* και από τον Άγγλο Φρεντ Χούλ στο έργο *Μαύρο σύννεφο*». ²

«Συχνά, οι εκπρόσωποι των θετικών επιστημών εκφράζουν την αντίθεσή τους στην Ε.Φ. και την κατηγορούν για άγνοια της επιστήμης. Πολλά επιστημονικά λάθη εντοπίζονται σε βιβλία Ε.Φ. Όμως αυτή δεν αποτελεί σύστημα πεποιθήσεων και δεν υιοθετεί επιστημονικοφανή ορολογία.

---

² *Εγκυκλοπαίδεια Επιστήμη και Ζωή*, ό. π. , σελ. 67

Οι συγγραφείς Ε.Φ. δεν προτιθενται να κάνουν τον αναγνώστη να πιστέψει, απλώς να σκεφτεί ότι αυτό που περιγράφεται στο έργο τους ως αδύνατο, ίσως σε λίγα χρόνια να είναι δυνατό ». ³

Η επιστημονική φαντασία είναι ο μεγάλος κλάδος της Φανταστικής Λογοτεχνίας. Παρόλο που οι ρίζες της χάνονται στα βάθη των χρόνων, στην ουσία είναι δημιούργημα, έκφραση και ταυτότητα του 20^{ου} αιώνα. Οι νέες ιδέες και οι νέες κατακτήσεις της επιστήμης και της τεχνολογίας, που εμφανίστηκαν στην αρχή του αιώνα φέρνοντας μια τεράστια κοινωνικοπολιτική ανακατάταξη και αλλαγή στην ζωή των ανθρώπων, περνώντας τον σε έναν άλλο πολιτισμικό κύκλο, ήταν φυσικό να προσφέρουν πλούσιο υλικό στη νέα λογοτεχνία. Μια λογοτεχνία που από εδώ και πέρα θα εξελίσσεται σταθερά καλύπτοντας ένα απέραντο φάσμα προβλημάτων παλαιοντολογίας, αρχαιολογίας, μηχανολογίας, διερεύνησης άγνωστων κόσμων, ταξιδιών στο διάστημα, στο χώρο και το χρόνο. Στην φανταστική λογοτεχνία δεν συναντούμε μόνο έντονο προβληματισμό αλλά και κυρίαρχο στοιχείο της πραγματικότητας. Με λίγα λόγια είναι η λογοτεχνία του παρόντος και του μέλλοντος, που ουσιαστικά εκθέτει το ανθρώπινο πρόβλημα.

«Η επιστημονική Φαντασία είναι ακόμη απροσπέλαστη στους μελετητές. Ίσως μάλιστα να μην είναι και τόσο... φανταστική. Ο Ιούλιος Βερν μας μεταφέρει διαρκώς την εικόνα ενός ζοφερού μέλλοντος, έρμαιου στην τεχνολογία, με ανθρώπους ψυχικά αποξενωμένους. Εκείνος υπολόγιζε την έλευσή του, περίπου χίλια χρόνια μετά, αλλά δεν πέρασαν ούτε εκατό από τότε που τα έγραψε. Η επιστημονική φαντασία είναι είδος έντεχνου γραπτού λόγου, ίσως όμως να είναι και η έκφραση προφητικών ενοράσεων ». ⁴

---

³ Παυλάκου Δήμητρα, «Η επιστημονική φαντασία ως είδος έντεχνου γραπτού λόγου», περιοδικό *Διαβάζω*, αρ. τεύχους Νο 220, Αθήνα, 1989, σελ. 21

⁴ Στο ίδιο, σελ. 22

Β. Ιούλιος Βερν και επιστημονική Φαντασία

Είναι πολλοί οι επιστήμονες που υποστηρίζουν ότι ο Ιούλιος Βερν είναι ο πατέρας της επιστημονικής φαντασίας. Μια άλλη μερίδα επιστημόνων φέρνει τον Γουέλς σε αυτήν την θέση. Ο ίδιο ο Βερν παραδέχεται ότι οι μέθοδοι και των δύο συγγραφέων είναι εντελώς διαφορετικοί. Ένα τέτοιο γεγονός δεν καθιστά τον Γουέλς ή τον Βερν πατέρα της επιστημονικής φαντασίας. Καθένας από τους δύο έχει την δική του μέθοδο συγγραφής, η οποία δεν είναι ασύμβατη με τον όρο που μας απασχολεί.⁵

Μέσα από τα μυθιστορήματα του Βερν, θαυμάζουμε τον θεματικό πλούτο του που είναι ικανός να μας κάνει να λησμονήσουμε τους καταλόγους, τα ιστορικά, τους υπολογισμούς της πίεσης ή των εκτάσεων. Οι μηχανές του, αναγγέλλουν το σουρεαλιστικό παραλήρημα του 20^{ου} αιώνα κι όχι τον ορθολογισμό του. Είναι τα προϊόντα μιας καινούριας πίστης (στην επιστήμη), μιας έμμονης αμφιβολίας (στον άνθρωπο), και μιας φαντασίας που τα ανοίγματά της προκαλούν θαυμαστά ποιητικά ατυχήματα.

Ας προσθέσουμε ότι οι εφευρέσεις του Βερν στο πλαίσιο της εποχής του, με την οποία είναι αναπόσπαστες, μετατρέπονται σε αντικείμενα μιας γοητευτικής μοναδικότητας.

«Η σχέση ανάμεσα στις εφευρέσεις του Βερν και την επιστήμη είναι η ίδια που υπάρχει ανάμεσα στην ηφαιστειολογία και το *Ταξίδι στο κέντρο της γης* .

---

⁵ «Οι μέθοδοί μας είναι εντελώς διαφορετικοί. Πάντα έθιγα ένα θέμα στα μυθιστορήματά μου βασισμένο στις επονομαζόμενες εφευρέσεις πάνω στην προκαταρκτική εργασία ενός αναμφισβήτητου γεγονότος και χρησιμοποιώντας τις κατασκευαστικές τους μεθόδους και υλικά τα οποία δεν είναι εντελώς έξω από το σύγχρονο πλαίσιο της μηχανικής δεξιότητας και γνώσης. // Οι δημιουργίες του κυρίου Γουέλς, από την άλλη μεριά, ανήκουν ανεπιφύλακτα σε μια εποχή και σε βαθμό επιστημονικής γνώσης πολύ απομακρυσμένο από το παρόν αν και δεν θα έλεγα εντελώς έξω των ορίων του δυνατού», Gordons Jones, “Jules Verne at Home”, *Temple Bar*, No 129, June 1904, σελ. 57 & 59.

Η ατμομηχανή με μορφή ελέφαντα του μηχανικού Μπανκς, ακόμα και με ακτινωτές ζάντες στους τροχούς, είχε τις ίδιες πιθανότητες να κυλήσει στον δρόμο σέρνοντας τα γλυπτά μπανγκαλούς απ' ότι είχε ο Άξελ και ο θεός του να ξεπεταχτούν σώοι απ' το ηφαιστειο της Σικελίας, εκτός αν δρασκελούσες τον 19^ο αιώνα για να ταξιδέψεις σε ένα κόσμο απαλλαγμένο από τις «επιστημονικές» επιδημίες και τον ορθολογισμό. Μόνο η ποίηση μπορούσε να θέσει σε λειτουργία τις μηχανές του Βερν, να εμποδίσει το Ναυτίλο να βουλιάξει, σαν κάποιο πρεσβυτέριο, κι ακόμα την Κολούμπιαν, το γιγαντιαίο κανόνι, να τινάξει στον αέρα τους κυρίους της με την στολή και τον φωτισμό γκαζιού, το Steam-House να κολλήσει σε ένα ριζώνα, όταν με όλα τα έμβολά του σε λειτουργία κατόρθωσε να πραγματοποιήσει μία μόνο στροφή του τροχού. Ήταν η ποίηση που επέτρεψε στο ελικοφόρο νησί των εκατομμυριούχων και στις πτητικές μηχανές του Ροβήρου να κινηθούν, και μόνον αυτή εξασφάλισε σε κάθε περίπτωση, την επιβίωση αυτών των μηχανών που συνεχίζουν ακόμη και σήμερα να διασχίζουν την λογοτεχνία». ⁶

Στα μυθιστορήματά του ο *Γύρος του κόσμου σε 80 ημέρες* και στον *Κυρίαρχο του κόσμου* συναντούμε την έκφραση «Η ταχύτητα νικά την βαρύτητα». Τρελός ή όχι, ο ήρωας του Βερν, μπαλονιστής ή «αεροπόρος», ονειροπόλος ή βαθιά ρομαντικός επιχειρεί να σώσει το μπαλόνι του, το νησί του, το ηλεκτρικό ή ατμοκίνητο κονάκι του. Είναι μια θεσπέσια εκτροπή του αιώνα προς τα ρεύματα της απίθανης φαντασμαγογραφίας.

«Και από αυτά τα γεμάτα οράματα ναυάγια υψώνονται ακόμα ελεγείες στη χωρομετρική διάνοια, τη μηχανική και τη μηχανιστική, του καινούριου ανθρώπου που ανταμειβόταν μέσα από την σύγκρουση δύο ατμομηχανών που ορμούσαν με όλη τους την ταχύτητα, η μία εναντίον της άλλης!» ⁷

---

⁶ Βλ. Claude – Michel Cluny, «*Μηχανές του ονείρου*», περ. Διαβάζω, αρ. 105, Αθήνα, 1984, σελ. 16

⁷ Στο ίδιο, σελ. 17

Το έργο του *Πλωτή πολιτεία* (ή *Το Νησί με τους έλικες*) που θεωρείται υποδειγματικό της τέχνης του, ο Βερν αναδεικνύει θαυμάσια το λόγο του και συμβάλλει στον καθορισμό των μύθων του. Ο έλικας, νέο εργαλείο της εξέλιξης και της γνώσης, επιτρέπει στον άνθρωπο να διαφύγει από τους φυσικούς περιορισμούς που τον δένουν στην γη, του προσφέρει τον αέρα, την θάλασσα, τις ηπείρους που διψά να εξερευνήσει. Μέσα από το μυθιστόρημά αυτό του Βερν αντικρίζουμε το περίγραμμα μιας φιλοσοφίας του Βερν, τοποθετημένης στην μανικαϊκή εναλλαγή ανάμεσα σε μια ευτυχισμένη δημοκρατία, καταναλώτρια τεχνολογίας, και σ' έναν αναρχισμό ελιτίστικο, που οι βάσεις του ακουμπούν πάνω σε μια πραγματική γνώση του κόσμου, γνώση αποκτημένη πάνω στην επιστήμη.

«Η δημιουργία ενός τεχνητού νησιού, ενός νησιού που μετακινείται στην επιφάνεια της θάλασσας, δεν είναι συνώνυμο με το ξεπέρασμα των ορίων του ανθρώπινου νου... και δεν είναι απαγορευμένο στους ανθρώπους να κατακρώνται το δημιουργό;» καταλήγει ο Ιούλιος Βερν μετά την τραγική κατάληξη της *Πλωτής Πολιτείας* πράγμα που οφειλόταν στους δισταγμούς και στη δυσκινησία μιας δημοκρατικής κυβέρνησης. Σ' αυτήν την περίπτωση, ο Βερν δεν αφήνεται να ονειρευτεί μια πιθανή επιστημονική ευτυχία στους κόλπους μιας ανθρωπότητας μπουκτισμένης από τεχνολογία». ⁸

Το έργο του *20000 λέυγες κάτω από την θάλασσα* ήταν από εκείνα που εισέπραξε από την πρώτη στιγμή την αγάπη του κόσμου. Όπως τα περισσότερα έργα του, έτσι και αυτό, δεν ήταν μια προφητεία όσον αφορά την τεχνολογία που αναφέρει αλλά μια αξιοποίηση της ήδη υπάρχουσας τεχνολογίας και επεξεργασίας μέσω της φαντασιακής δημιουργικότητας του Βερν.

---

⁸ Βλ. Philippe Curval , «Ο έλικας και ο γύρος του κόσμου: τα σύμβολα – κλειδιά του έργου του Ιουλίου Βερν», *Διαβάζω*, αρ. τεύχους 105, εκδόσεις Άννα Πετρίδου, Αθήνα, 1984, σελ. 29-30.

Όσα προαναφέραμε μπορούν να εξηγηθούν με το γεγονός ότι η ιστορία του υποβρυχίου με την έννοια ενός καταδυόμενου σκάφους, όπως ήταν ο Ναυτίλος, είναι πολύ παλιά. Ήδη από τον 13^ο αιώνα έχουμε ιστορικές μαρτυρίες κατασκευής υποτυπωδών τέτοιων σκαφών. Ο Λοχαγός του αμερικανικού στρατού Δαβίδ Μπουσνέλ το 1775 θα κατασκευάσει ένα καταδυόμενο σκάφος με προωστική έλικα.⁹ Το 1798 Ο Ρόμπερτ Φούλτον θα κατασκευάσει ένα βελτιωμένο υποβρύχιο που θα το ονομάσει Ναυτίλο.¹⁰ Από αυτό το υποβρύχιο πήρε ο Ιούλιος Βερν το όνομα του υποβρυχίου του μυθιστορηματός του.¹¹ Αργότερα ο Βαυαρός Μπάουερ κατασκευάζει υποβρύχιο με μια καινοτομία. Ενώ βρίσκεται σε κατάδυση, μπορεί να βγει δύτης από αυτό και να επανέλθει.¹² Όλες αυτές, λοιπόν, τις προϋπάρχουσες γνώσεις μας τις μεταφέρει ο συγγραφέας στο μυθιστόρημά του, όπου οι ήρωες φορώντας ειδικές στολές και σκάφανδρα έβγαιναν από τον Ναυτίλο και περιεργάζονταν τον βυθό.¹³ Τα ειδικά σκάφανδρα που φορούσαν ήταν και αυτά προηγμένης τεχνολογίας σύμφωνα με τον Βερν¹⁴, όμως τέτοιου είδους σκάφανδρα είχαν κατασκευαστεί ήδη πριν από το 1840 ¹⁵.

---

⁹ «Στην Αμερική το 1775 ο Λοχαγός του Αμερικανικού στρατού Δ. Μπουσνέλ κατασκευάζει ένα μικρό ωσειδές καταδυόμενο, διαμέτρου 2,5 μέτρων, που λόγω σχήματος ονομάζεται χελώνη » γράφει ο Ηλίας Περισσάκης, «Υποβρύχια: Αιώνων ιστορία εν καταδύσει», *Ιστορία Εικονογραφημένη*, αρ. 357, Μάρτιος 1998, Σελ.12

¹⁰ Στο ίδιο, σελ.12

¹¹ « Ο Ναυτίλος ονομάστηκε από το υποβρύχιο που ο Ρόμπερτ Φούλτον είχε κατασκευάσει στο Παρίσι στα 1800». Arthur B. Evans and Rons Miller, “ Jules Verne, Misunderstood Visionary”, article in *Scientific American*, April 1997, σελ. 19

¹² Ηλίας Περισσάκης, «Υποβρύχια: Αιώνων ιστορία... εν καταδύσει», ό.π., σελ. 13-14

¹³ «Οι άντρες του πληρώματος μας έσπρωξαν σε μια διπλανή αίθουσα κι έκλεισαν πίσω μας την πόρτα. Γύρω μας απλώθηκε βαθύ σκοτάδι. Ύστερα από λίγα λεπτά, άκουσα ένα δυνατό σφύριγμα και σιγά-σιγά, ένιωσα όλο μου το σώμα, να παγώνει. Κατάλαβα ότι ήταν νερό.», Ιούλιος Βερν, *20000 λέυχες κάτω από τη θάλασσα*, εκδ. αποσπεριτης, Αθήνα, 1985, σελ. 101.

¹⁴ «Τα σκάφανδρα είχαν τρεις τρύπες, προστατευμένες από χοντρό, άθραυστο γυαλί, που επέτρεπαν στο δύτη να βλέπει προς όλες τις κατευθύνσεις.», Ιούλιος Βερν, *20000 λέυχες κάτω από τη θάλασσα*, ό.π., σελ. 101.

¹⁵ «Οι αδελφοί Τζων και Τσαρλς Ντιν, κατασκεύασαν το 1823 ειδική συσκευή για τους πυροσβέστες, την οποία το 1828 μετέτρεψαν σε συσκευή καταδύσεως. Απαρτιζόταν από μία ανθεκτική στολή για το κρύο και μια μεταλλική περικεφαλαία με φινιστρίνια για την όραση. Σ' αυτήν έφτανε ο αέρας από την επιφάνεια με σωλήνα// Το 1837 ο Σιεμπε, ύστερα από πολυάριθμα πειράματα, στεγανοποίησε την περικεφαλαία των Ντιν σε ειδική στολή και κατασκεύασε το σκάφανδρο.» Μαν. Ε. Παπαγρηγοράκης, «Ο Υποβρύχιος άνθρωπος», *Ιστορίες Εικονογραφημένη*, αρ. 244, Οκτώβριος 1988, Σελ. 71-72.

Αντιλαμβανόμαστε πως ο Ιούλιος Βερν ασχολείται πολύ με την μηχανική και τον ηλεκτρισμό, μέσα από το συγκεκριμένο έργο του, όπου ο Ναυτίλος λειτουργεί με βάση κυρίως αυτόν¹⁶. Κατ' επέκταση έλκεται από τη φωτιά αφού αποτελεί την αρχή του ηλεκτρισμού. Επηρεάστηκε από τους νόμους της Φυσικής¹⁷ αλλά και από τον Δαρβίνο και τις θεωρίες του για τη ζωή και την εξέλιξη των ειδών καθώς οι ήρωές του επιβιώνουν και κάτω από τη γη. Επίσης ο Βερν, μας αναφέρει στο μυθιστόρημά του και για το τηλεγράφημα. «Ο Μορς το 1843 κατασκευάζει την πρώτη τηλεγραφική γραμμή μεταξύ Βαλτιμόρης και Ουάσινγκτον».¹⁸

Ο ίδιος σε μια συνέντευξή του θα πει σχετικά με αυτό το μυθιστόρημα : « Για παράδειγμα, η περίπτωση του Ναυτίλου. Αυτό αφού το περιεργάσθηκα με προσοχή, είναι ένας υποβρύχιος μηχανισμός σχετικά με τον οποίο δεν υπήρχε τίποτα εντελώς εξαιρετικό, ούτε πέραν των ορίων της πραγματικής επιστημονικής γνώσης. Αυτό ανέρχεται ή βυθίζεται με απόλυτα εφικτή και γνωστή διαδικασία, οι λεπτομέρειες του χειρισμού του και της προώθησής του είναι απόλυτα λογικές και κατανοητές. Ακόμη και η κινητήριος δύναμή του δεν είναι μυστική: το μόνο σημείο το οποίο θα μπορούσα να αποδώσω στην βοήθεια της φαντασίας είναι η εφαρμογή αυτής της δύναμης και εδώ έχω σκόπιμα αφήσει ένα κενό για τον αναγνώστη για να διατυπώσει το δικό του συμπέρασμα, ένα απλό τεχνικό χάσμα, αρκετά ικανό να είναι γεμάτο από άκρως εκπαιδευμένα και παντελώς επιδέξια μυαλά» ¹⁹ .

---

¹⁶ «Δεν έχει κάρβουνα που τελειώνουν, γιατί η κινητήρια δύναμη του είναι ο ηλεκτρισμός», Ιούλιος Βερν, *20000 Λεύγες κάτω από τη θάλασσα*, ό.π., σελ85

¹⁷ «Μερικά σας είναι γνωστά, όπως ας πούμε αυτό το θερμόμετρο, που μου δείχνει την εσωτερική θερμοκρασία του υποβρυχίου, το βαρόμετρο που μου προλέγει τις μεταβολές του καιρού, το υγρόμετρο που δείχνει το βαθμό ξηρότητας της ατμόσφαιρας, η πυξίδα που βοηθάει τη ρότα μου και τα τηλεσκόπια με τα οποία ελέγχω τα τέσσερα σημεία του ορίζοντα όταν ο Ναυτίλος αναδύεται», Ιούλιος Βερν, *20000 Λεύγες κάτω από τη θάλασσα*, ό.π., σελ. 75

¹⁸ Γιάννης Χρυσάκης, *Η Μνήμη της Ανθρωπότητας, Οι μεγάλες Εφευρέσεις*, Αθήνα, «Ο Ηλεκτρικός Τηλέγραφος», Εκδοτικός Οργανισμός Πάπυρος, 1999, σελ. 171

¹⁹ Gordons Jones, «Jules Verne at Home», *Temple Bar*, αρ. 129, June 1904, σελ. 58.

Αυτό που μας κάνει ιδιαίτερη εντύπωση είναι αυτό που χαρακτηριστικά διατυπώνει ο Ιούλιος Βερν : «Η δυσκολία βρίσκεται στο να κάνεις πολύ αληθοφανή, πράγματα τόσο αναληθοφανή!»²⁰

Παρατηρούμε λοιπόν, όπως αναφέρει και ο ίδιος παραπάνω, ότι οι τεχνολογικές εφαρμογές που καταγράφονται στα βιβλία του δεν είναι τίποτα άλλο από τα επιστημονικά δεδομένα της εποχής του. Εμπλουτίζει όμως τα ήδη υπάρχοντα δεδομένα με πλήθος άλλων φανταστικών στοιχείων. Για παράδειγμα, μπορεί ο Ναυτίλος να έχει κατασκευαστεί σύμφωνα με τα στοιχεία μηχανικής που υπήρχαν μέχρι εκείνη την εποχή, αλλά και με πολλά στοιχεία φαντασίας που φτάνουν μέχρι και την υπερβολή με αποτέλεσμα να δημιουργήσει, μέσω του έργου του, ένα υποβρύχιο υπερσύγχρονο για τα μέχρι τότε δεδομένα.²¹ Με μεγάλο ενθουσιασμό, διαβάζουμε πως μέχρι και τα κάγκελα του υποβρυχίου δεν ήταν απλά κάγκελα αλλά ηλεκτρικά καλώδια φτιαγμένα με τέτοιο τρόπο ώστε να αποφεύγεται τυχόν εισβολή ιθαγενών στο εσωτερικό του υποβρυχίου.²² Αυτό είναι ένα μικρό μόνο παράδειγμα για το πώς ο συγγραφέας μπορεί να συνδυάσει με καταπληκτικό τρόπο την επιστήμη, του ηλεκτρισμού στην προκειμένη περίπτωση, με την φαντασία.

Το 1865 γράφει το μυθιστόρημά του *Από την Γη στη Σελήνη* . Μέσα από το έργο του αυτό, δεν αποφεύγει να αναφερθεί στους Αρχαίους Έλληνες που ήταν οι πρώτοι που μίλησαν για τα ουράνια σώματα χωρίς να είναι γνώστες της τεχνολογίας.

---

²⁰ Hubert Juin, «Ο Ιούλιος Βερν και οι μυθολογίες του», περιοδικό *Διαβάζω*, αρ. 105, 1984, σελ. 21

²¹ «Το διπλό κύτος του υποβρυχίου είναι στερεό σα σίδηρο. Δεν κινδυνεύει από πυρκαγιά γιατί είναι φτιαγμένος από ατσάλι και όχι από ξύλο. Δεν έχει κάρβουνα που τελειώνουν, γιατί η κινητήρια δύναμη είναι ο ηλεκτρισμός. Δεν φοβάται συγκρούσεις, δεν τρομάζει με τις τρικυμίες» Ιούλιος Βερν, *20000 λέύγες κάτω από τη θάλασσα*, ό.π., σελ. 85

²² «Μ' αυτή τη λέξη κατάλαβα τα πάντα. Αυτό δεν ήταν απλό κάγκελο αλλά μεταλλικό ηλεκτρικό καλώδιο που κατέληγε στο κατάστρωμα. Όποιος το άγγιζε ένωθε ένα φοβερό τίναγμα, που ασφαλώς θα ήταν θανατηφόρο αν ο πλοίαρχος Νέμος έριχνε επάνω του όλο το ρεύμα των μηχανών του» Ιούλιος Βερν, *20000 λέύγες κάτω από τη θάλασσα*, ό.π., σελ. 148

Εγκωμιάζει τα έργα του Θαλή, του Αρίσταρχου, του Κλεομένη και του Ιππαρχου οι οποίοι είχαν διατυπώσει παρατηρήσεις για τη Σελήνη.²³

Το *Από την Γη στη Σελήνη* αξίζει να διαβάζεται ακόμη και σήμερα για το πνεύμα του, τη διαισθησή και τις τυχαίες καταπληκτικές προβλέψεις. Είναι σχεδόν βέβαιο ότι ο Βερν ήταν ο πρώτος που εισηγήθηκε τη σημερινή πειραματική διαστημική ιατρική. Τα μέλη της Πυροβολικής Λέσχης του, δοκίμασαν τις θεωρίες τους εκτοξεύοντας μια γάτα και έναν σκίουρο μέσα σ' ένα κοίλο βλήμα όλμου. Η γάτα επέζησε από την επιτάχυνση όχι όμως και ο σκίουρος.

Ο Ιούλιος Βερν σε όλα σχεδόν τα έργα του μας προσφέρει μια περιήγηση σε διάφορα εξωτικά μέρη γνωστά και άγνωστα όπου μας παραθέτει πολλά ιστορικά και γεωγραφικά στοιχεία. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι ο Ιούλιος Βερν έχει ταξιδέψει μόνο στην Ευρώπη και στις Ηνωμένες Πολιτείες ενώ τα έργα του διαδραματίζονται σε πέντε ηπείρους.

Όπως εύλογα μπορούμε να καταλάβουμε χρησιμοποιεί και σε αυτόν τον τομέα τη φαντασία του για να μας περιγράψει με ακρίβεια στα μυθιστορήματά του όλες εκείνες τις συνήθειες των ανθρώπων και όλα τα μέρη στα οποία ούτε ο ίδιος είχε επισκεφτεί.

«Ο Ιούλιος Βερν έχει μια φιλοδοξία: οι μηχανές που περιγράφει, οι εφευρέσεις που αναδεικνύει, οι τόποι που στήνει τα κτηματολόγιά του ανήκουν στην γνώση του καιρού του. Είναι τεχνικές ή τοποθεσίες δανεισμένες από τις γνώσεις της εποχής που όμως αίφνης σκοντάφτουν σε ένα μυθιστορηματικό και φανταστικό σύμπαν εκπληκτικά μηχανευμένο.

---

²³ «Σχετικά με το φως της Σελήνης, ο Θαλής ο Μιλήσιος (640 π.Χ.) είχε την γνώμη πως η Σελήνη δεν είχε δικό της φως αλλά πως φωτιζόταν από τον ήλιο. Ο Αρίσταρχος ο Σάμιος ήταν εκείνος που έδωσε την πραγματική εξήγηση των φάσεων της Σελήνης. Ο Κλεομένης έδιδε πως το φως της Σελήνης ερχόταν από αντανάκλαση.// τέλος ο Ιππαρχος ήταν εκείνος που ανακάλυψε την ελλειπτική τροχιά της.» Ιούλιος Βερν, «*Από την Γη στη Σελήνη*», εκδόσεις Αττικός, 1976, σελ. 60

Όμως αν ψάξει κανείς καλύτερα και πιο προσεκτικά θα δει ότι αυτό το φανταστικό μετρά απόλυτα και βαρύνει με σημαντικό τρόπο στη σκέψη του καιρού μας. Ο Βερν δεν ξεπεράστηκε διότι μέσα στις λεπτομέρειες του έργου του μπορεί να διαβαστεί η έκταση και το διαφορούμενο της έννοιας της προόδου»²⁴ .

Όταν ο συγγραφέας όλων αυτών των μυθιστορημάτων έφερε στον Pierre-Jules Hetzel το χειρόγραφο του *Πέντε εβδομάδες με αερόστατο* το 1863, ο Darwin μόλις είχε δημοσιεύσει την μελέτη του για την προέλευση των ειδών, ο Pasteur είχε γνωστοποιήσει τις εργασίες του για την ζύμωση των ενζύμων, ο Reis είχε παρουσιάσει ένα δείγμα τηλεφώνου, ο Lenoir είχε εφεύρει τον κινητήρα εσωτερικής καύσης και ο Livingstone είχε εξερευνήσει την Αφρική.

«Το συγκεκριμένο μυθιστόρημα ήταν επηρεασμένο από τις παράλληλες ενασχολήσεις του με τις γεωγραφικές ανακαλύψεις και τις επιστημονικές προόδους. Με το βιβλίο του αυτό ο Βερν δημιούργησε ένα νέο φιλολογικό είδος, το περιπετειώδες μυθιστόρημα, που βασίζεται πάνω σε επιστημονικά δεδομένα. Η επιτυχία του πρώτου έργου του τον έκανε να αφοσιωθεί στη μελέτη των κατακτήσεων των φυσικών επιστημών, στη γνωριμία με διάσημους εκπροσώπους των επιστημών στη χώρα του και παράλληλα στη συγγραφή νέων παρόμοιων έργων που γνώρισαν καταπληκτική επιτυχία σε όλον τον κόσμο»²⁵ .

---

²⁴ Βλ. Hubert Juin, «Ο Ιούλιος Βερν και οι μυθολογίες του», ό.π. σελ. 19

²⁵ *Εγκυκλοπαίδεια Επιστήμη και Ζωή*, λήμμα « Βερν Ιούλιος», εκδ. Χατζηϊακόβου Α.Ε. , τόμος 3^{ος} , σελ.222

Γ. Από τη Γη στη Σελήνη και η Επιστημονική Φαντασία

Το 1865 ο Ιούλιος Βερν γράφει το μυθιστόρημά του *Από τη Γη στη Σελήνη*. Σε αυτό το μυθιστόρημα ο Βερν παραθέτει ένα μεγάλο πλήθος επιστημονικών γνώσεων που σχετίζονται με την αστρονομία και κυρίως με το δορυφόρο της γης, τη σελήνη. Μια καινούργια λέσχη που ιδρύθηκε στη Βαλτιμόρη των Η.Π.Α., η λέσχη του τηλεβόλου, αποφάσισε να στείλει ένα πύραυλο στη σελήνη, εκτοξεύοντας τον από ένα τεράστιο κανόνι. Μια τέτοια ενέργεια όμως προϋπέθετε και μια μεγάλη προετοιμασία. Αφού ολοκληρώθηκε η προσπάθεια από αστρονομικής και μηχανικής πλευράς, ο πύραυλος εκτοξεύθηκε από την Τάμπα-Τάουν της Φλώριδας. Τον πύραυλο συνόδευσαν τρεις τολμηροί εξερευνητές, ο πρόεδρος της λέσχης Μπαρμπικαίην, ο πλοίαρχος Νικόλ και ο Μισέλ Αρντιάν. Το όνειρο της ανθρωπότητας όμως, δεν πραγματοποιήθηκε διότι ο πύραυλος δεν μπόρεσε να προσγειωθεί στη σελήνη. Το μόνο που κατάφερε ήταν να μπει σε μια ελλειπτική τροχιά γύρω από αυτήν με αποτέλεσμα να γίνει δορυφόρος της .

Οι υπολογισμοί σχετικά με την απόσταση μεταξύ των δύο ουράνιων σωμάτων αλλά και με την ταχύτητα, που θα έπρεπε να έχει το βλήμα, προσεγγίζουν με μεγάλη ακρίβεια την πραγματική. Παρατηρούμε ότι ο Βερν, χρησιμοποιεί την ήδη υπάρχουσα τεχνολογία της εποχής του καθώς και τους νόμους που είχαν ήδη ανακαλυφθεί ²⁶.

Ένα άλλο σημείο με επιστημονικό και ιστορικό ενδιαφέρον είναι το δίλημμα της επιλογής του τόπου, από τον οποίο θα γινόταν η εκτόξευση του βλήματος, γεγονός που μας φανερώνει την κατάρτιση αλλά και την πολύ καλή ενημέρωση που είχε ο Βερν.

---

²⁶ «Εκεί που οι Αμερικάνοι ξεπέρασαν σε καταπληκτικό βαθμό τους Ευρωπαίους, ήταν η επιστήμη της βλητικής. Όχι γιατί τα όπλα τους έφταναν σε ένα πιάτο υψώ σημείο τελειότητας, αλλά γιατί είχαν πρωτόγνωρες διαστάσεις και, κατά συνέπεια, βεληνεκές άγνωστο μέχρι τότε. // Λίγο ακόμα και ο νόμος του Νεύτωνα σχετικά με την παγκόσμια έλξη, θα μεταφερόταν στους κανόνες ηθικής αξιολόγησης.» , Ιούλιος Βερν, *Από τη Γη στη Σελήνη*, εκδ. Λογοτεχνική, Αθήνα, σελ. 10-11

Στο μυθιστόρημά του βλέπουμε, ότι το αστεροσκοπείο του Κέιμπριτζ της Μασαχουσέτης πληροφορεί τη λέσχη του κανονιού, ότι για να πετύχουν τη Σελήνη στο ζενίθ της και στη μικρότερη απόστασή της από τη Γη, θα πρέπει η εκτόξευση να γίνει σε κάποιο σημείο μεταξύ 0^ο – 28^ο γεωγραφικού πλάτους.

Στο έργο του Βερν, διαβάζουμε και μια διαμάχη που αναπτύχθηκε μεταξύ του Τέξας και της Φλόριδα όπου και οι δύο πολιτείες επιθυμούσαν η εκτόξευση να γίνει στην δική τους επικράτεια.

«Ο Βερν θίγει επίσης έναν χαρακτηριστικά άγριο συναγωνισμό μεταξύ της Φλώριδας και του Τέξας για το ποιος θα έχει την τιμή να παράγει τον τόπο εκτοξεύσεως. Ενενήντα χρόνια αργότερα, το Κογκρέσο και οι αξιωματούχοι της υπηρεσίας διαστήματος των Ηνωμένων Πολιτειών είχαν εμπλακεί σε αυτήν ακριβώς την αντιζηλία. Αλλά ακόμη και ο Βερν δεν μπορούσε να ονειρευτεί ποτέ ότι μια μέρα ολόκληρος ο προϋπολογισμός που είχε προτείνει για την εκτόξευση στη Σελήνη θα διατίθετο κάθε μία μέρα της βδομάδας για το διαστημικό πρόγραμμα των Ηνωμένων Πολιτειών, πριν φτάσει η μέρα της εκτοξεύσεως».²⁷ Στο ίδιο μυθιστόρημα διαβάζουμε για το κενό που υπάρχει στο διάστημα και το οποίο ήταν ήδη γνωστό από τις αρχές του 19^{ου} αιώνα.

Υπάρχουν όμως και πολλά στοιχεία, τα οποία μας κάνουν να πιστεύουμε ότι ο Ιούλιος Βερν αποδεικνύεται ως προφήτης. Τον καιρό που έγραψε το έργο του *Από τη Γη στη Σελήνη* δεν υπήρχαν τα διαστημόπλοια. Προϊδέαζε το κοινό του ότι θα ταξιδέψει στη σελήνη. Οι υπολογισμοί που είχε κάνει όπως και τα σημεία που θα έπεφτε το διαστημόπλοιο στο έργο του απασχόλησε πολύ τη NASA όταν έστειλε τα πρώτα της διαστημόπλοια. Μας μιλούσε για τη Σελήνη και μας έλεγε πράγματα που δεν ήταν γνωστά τότε όπως για παράδειγμα πως ένα μέρος της είναι καλυμμένο με πάγο.

---

²⁷Βλ. *Επιστημονική Βιβλιοθήκη, Άνθρωπος στο διάστημα*, Αθήνα, εκδόσεις Λύκειος Απόλλων Ε.Π.Ε. , 1976

Υπάρχουν πολλά σημεία μέσα στο μυθιστόρημά του που δεν μπορούμε να ξεκαθαρίσουμε αν πρόκειται για την φαντασία που διέπει τον Βερν σε όλα σχεδόν τα έργα του ή για κάποιες λανθασμένες εκτιμήσεις του, όπως η ύπαρξη βαρύτητας στο εσωτερικό του βλήματος, που επιτρέπει τους επιβάτες να στέκονται όρθιοι κατά τη διάρκεια του ταξιδιού τους στο διάστημα.

Άλλωστε το άνοιγμα του φινιστρινιού δε θα μπορούσε να γίνει χωρίς συνέπειες ²⁸ όπως γράφει. Αντιθέτως θα άλλαζε την εσωτερική πίεση και την εσωτερική ατμόσφαιρα του βλήματος με ολέθρια για το όχημα και τους επιβάτες αποτελέσματα.

Η φαντασία και σε αυτό το έργο του Βερν, δεν κρύβεται! Οι επιβάτες για τη Σελήνη ταξίδευαν με φράκο και ζακέτες ή όταν έγινε η έκρηξη του βλήματος δεν θα ήταν δυνατό να επιζήσουν οι τρεις επιβάτες. Μολαταύτα, ο Βερν τους θέλει απλώς να μένουν αναισθητοι για αρκετή ώρα ύστερα από την εκτόξευση.

Συνοψίζοντας, θα μπορούσαμε να αναφέρουμε ότι στο έργο του Από τη Γη στη Σελήνη περιγράφει με θαυμαστή ακρίβεια γνωστές πλέον καταστάσεις, όπως η έλλειψη βαρύτητας, η χρήση επιβραδυντικών πυραύλων, η θέρμανση από την τριβή στην ατμόσφαιρα και η προσθαλάσσωση μετά το σεληνιακό ταξίδι. Αν και ο Βερν φαντάζονταν την εκτόξευση να πραγματοποιείται με ένα τεράστιο κανόνι, πράγμα αδύνατο στην πράξη, η διορατικότητά του δεν παύει να γοητεύει μέχρι και σήμερα.

---

²⁸ «Ας ριζουμε μια ματιά, να δούμε που ακριβώς βρισκόμαστε. Ελάτε ας ανοίξουμε τα φινιστρίνια.» Ιούλιος Βερν, Γύρω από τη Σελήνη, Αθήνα, εκδ. Άγκυρα, 1987, σελ. 30

Η ΠΡΟΣΛΗΨΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΟΥ ΙΟΥΛΙΟΥ ΒΕΡΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Το έργο του μεγάλου συγγραφέα Ιουλίου Βερν έγινε γνωστό στην Ελλάδα κυρίως μέσα από το περιοδικό *Η Διάπλασις των παιδων*. Το συγκεκριμένο παιδικό περιοδικό έντυπο ίδρυσε και διεύθυνε ο Νικόλαος Παπαδόπουλος όπου ήταν και ο εκδότης του από το 1879 έως το 1948. Αποτέλεσε το παιδικό περιοδικό έντυπο με τη μακροβιότερη παρουσία. Οι στόχοι του περιοδικού δίνονται στο 1^ο τεύχος σε μια επιστολή προς τους γονείς, το Φεβρουάριο του 1879: *«Τοις φιλοστόργοις γονεύσι. Παρέχοντες τοις τέκνοις υμών, φιλόστοργοι γονείς, το περιοδικόν τούτο φυλλάδιον, οφείλομεν βεβαίως να προτάξωμεν το πρόγραμμα του ημετέρου σκοπού. Ίδού τούτο εν δυσι λέξεσιν: Η ΔΙΑΠΛΑΣΙΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΩΝ: Αυτός ο τίτλος δίδει τον ορισμόν του υφ' ημών επιδιωκομένου σκοπού. Ουδείς διαμφισβητεί ότι εν τη εννοία των λέξεων τούτων έγκειται το μεγαλείον και η ευημερία παντός έθνους.*

Εάν τις τούτο κατορθώση, ευηργέτησε το γένος του, την πατρίδα του, εαυτόν » ²⁹ .

Ο Ξενόπουλος ήταν εκείνος που έγραφε τις περισσότερες σελίδες του κάθε φύλλου της Διάπλασις. Στην επιδίωξη των σκοπών του το περιοδικό, θα ακολουθήσει τα ευρωπαϊκά παιδικά περιοδικά και ιδιαίτερα τα αγγλικά και τα γαλλικά. Μια από τις βασικότερες πηγές απ' όπου η Διάπλασις άντλησε το υλικό της υπήρξε το γαλλικό δεκαπενθήμερο παιδικό περιοδικό *«Magasin d' éducation et de récréation »* .

---

²⁹ Μάρθα Καρπόζηλου, *Ελληνικός Νεανικός Τύπος (1830-1914) Καταγραφή*, Αθήνα, Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς, 1987, σελ. 84

Τα μυθιστορήματα τα οποία επιλέγονται ως μελλοντικά δημοσιεύματα διαφημίζονται από τις στήλες του περιοδικού, θεωρούνται σημαντικός λόγος για την ανανέωση των συνδρομών. Άφθονα είναι και τα ιστορικά μυθιστορήματα τα οποία έχουν ήρωες παιδιά.

Την σημερινή εποχή, θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο διαπαιδαγωγικός ρόλος της Διαπλάσεως των παιδων είναι αναμφισβήτητος. Η ιδιαίτερη φροντίδα με την οποία συντασσόταν το περιοδικό, ήταν ανάλογη με αυτήν που χρειαζόταν το αναγνωστικό κοινό.

Ο Ιούλιος Βερν, όπως έχουμε ήδη αναφέρει, είναι ο πιο πολυδιαβασμένος συγγραφέας σε όλο τον κόσμο. Διαβάζεται αδιάκοπα και από τα δύο φύλα και από όλες τις ηλικίες. Όπως ήταν προσδοκώμενο η πρόσληψή του στην Ελλάδα δεν θα αργούσε. Μέσα από την *Διάπλασις των παιδων*, το παιδικό περιοδικό το οποίο ξεπέρασε σε διάρκεια κυκλοφορίας οποιοδήποτε άλλο ελληνικό παιδικό περιοδικό, θα εξετάσουμε τη θέση των μυθιστορημάτων του Βερν. Όπως και σήμερα, έτσι και εκείνη την εποχή, η δημοσίευση των μεταφρασμένων κυρίως μυθιστορημάτων σε συνέχειες συναντά την ανταπόκριση του αναγνωστικού κοινού, που αγωνιά για την εξέλιξη της δράσης και ταυτίζεται με τους ήρωες. Όμως με τη δημοσίευση μυθιστορημάτων σε συνέχειες προκαλούνται και αντιδράσεις. Η πολεμική κατά των μυθιστορημάτων είναι οργανωμένη εκείνη τη χρονική περίοδο. Πολλοί άνθρωποι του πνεύματος της εποχής μίλησαν για βλαβερές ιδιότητες για τη ψυχική και σωματική υγεία των αναγνωστών και κυρίως των αναγνωστριών αλλά και για τις αρνητικές συνέπειες που δημιουργούνται στα ήθη και την πνευματική τους συγκρότηση εξαιτίας των ξένων μυθιστορημάτων. Ο Α. Ζανετάκης Στεφανόπουλος, ο Δημ. Βερναρδάκης, ο Ηλίας Ζερβός Ιακωβάτος και άλλοι συγγραφείς αντιδρούν σε άρθρα τους κατά των μυθιστορημάτων. Ένα ενδεικτικό παράδειγμα των διαθέσεων που επικρατούν για τα μεταφρασμένα μυθιστορήματα είναι το βιβλίο που κυκλοφορεί στα τέλη του 19^{ου} αιώνα με τίτλο *Οδηγός ελληνοπρεπούς συμπεριφοράς* του Π. Ι Φέρμπου όπου στο κεφάλαιο «Συμπεριφορά των γονέων προς τα τέκνα» αναφέρεται στους γονείς και

τους προτρέπει να σταματήσουν να δίνουν στα παιδιά τους βιβλία που προσβάλλουν τα ήθη και δεν έχουν κανένα όφελος. Φυσικά αναφερόταν στα βιβλία ξένων συγγραφέων.

Μέσα σε όλο αυτό το αρνητικό κλίμα που επικρατούσε, ο Νικόλαος Παπαδόπουλος, ιδρυτής και διευθυντής της *Διάπλασις* είναι αρκετά διστακτικός στο να δημοσιεύσει στο περιοδικό του τα έργα επιστημονικής φαντασίας του Ιουλίου Βερν. Η Βίκυ Πάτσιου αναφέρει: «Σύμφωνα με τη Γ. Ταρσούλη, ο Ν. Παπαδόπουλος δεν ήθελε να δημοσιεύσει στο περιοδικό του τα έργα επιστημονικής φαντασίας του Ι. Βερν, που τα θεωρούσε παράτολμα για ένα παιδικό και οικογενειακό περιοδικό, προτιμώντας τα έργα που αναφέρονται σε περιπετειώδη ταξίδια και εξερευνήσεις»³⁰. Όμως μετά από λίγο καιρό, οι ενδιαρμοί του αυτοί θα παραμεριστούν και ο Ιούλιος Βερν θα γίνει ο συχνότερα εμφανιζόμενος από τους μυθιστοριογράφους στην πολύχρονη πορεία του περιοδικού. Τα μυθιστορήματα τα οποία επιλέγονται έχουν ως κύριους πρωταγωνιστές παιδιά και νέους και μέσα από αυτά ο αναγνώστης γνωρίζει πολλά και ενδιαφέροντα πράγματα για την γεωγραφία, την ιστορία και την επιστήμη. Έτσι, σύμφωνα με τη *Διάπλασις* με τον Ιούλιο Βερν «*Τα σπουδαιότερα ζητήματα, τα δυσκολότερα φυσικά ή αστρονομικά προβλήματα, γίνονται καταληπτά, ευχάριστα, διασκεδαστικά μανθάνει κανείς χωρίς να το εννοή*»³¹.

---

³⁰ Βίκυ Πάτσιου, « Η Διάπλασις των παιδων και ο τύπος : 1880-1889» , Διαδρομές 15 (1989), σελ. 216

³¹ Στο ίδιο, σελ. 78

Τα μυθιστορήματα του Ιουλίου Βερν που δημοσιεύτηκαν στο γαλλικό παιδικό περιοδικό «*Magasin d' éducation et de récréation* » και αργότερα μεταφράστηκαν στη *Διάπλαση των παιδων* είναι τα ακόλουθα όπου παραθέτονται με τη χρονολογία δημοσίευσής τους.³²

- ❖ *Διετείς διακοπαί* Π. Ι. Φέρμπος, 1889 (Deux ans de vacances)
- ❖ *Καίσαρ Κασκαμπέλ* Γρ. Ξενόπουλος, 1896 (Cesar Cascabel)
- ❖ *Η Σφιγξ των πάγων* Γρ. Ξενόπουλος, 1898 (Le Sphinx de la Marjolaine)
- ❖ *Ο θαυμάσιος Ορενόκος* Γρ. Ξενόπουλος, 1901 (Le superbe Orenoque)
- ❖ *Το μέγα δάσος* Γρ. Ξενόπουλος, 1902 (La grande foret)
- ❖ *Τα παραμύθια του Καβιδουλίνου* Ν. Ποριώτης, 1903 (Les Histoires de Jean – Marie Cabidoulin)
- ❖ *Κοσμοκράτωρ* Γρ. Ξενόπουλος, 1909 (Maître du monde)
- ❖ *Η μυστηριώδης νήσος* Γρ. Ξενόπουλος, 1917-1919 (L' île mystérieuse)
- ❖ *Η Δεύτερη πατρίδα* Γρ. Ξενόπουλος, 1920-1921 (Seconde partie)

Ο Δημήτρης Γιάκος συμπληρώνει τον κατάλογο των μυθιστορημάτων του Ιουλίου Βερν που δημοσιεύτηκαν στο περιοδικό. Έτσι προσθέτει το *Οι αριστοί ταξιδεύουν* σε μετάφραση του Νίκου Ποριώτη (1904) και αναφέρει το έργο *Διετείς διακοπές* ως επαναδημοσίευση στη *Διάπλαση* το 1928. Τέλος το 1936 δημοσιεύονται *Οι εξωφρενικές περιπέτειες του Αντιφέρ* ³² .

Με αυτό τον τρόπο ο Γάλλος Συγγραφέας θα γίνει ιδιαίτερα αγαπητός στους αναγνώστες της *Διάπλασης*.

---

³² Δημήτρης Γιάκος, *Ιστορία της Ελληνικής Παιδικής Λογοτεχνίας από τον 10^ο αιώνα έως σήμερα*, Αθήνα, 1977, σελ 64,97,98

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ο Ιούλιος Βερν δεν ήταν προφήτης αν και θα μπορούσε κάλλιστα να ονομαστεί έτσι αφού με τη δημιουργική και απέραντη φαντασία του ξεπέρασε τα επιστημονικά δεδομένα της εποχής του και περιέγραψε εφευρέσεις και ανακαλύψεις τόσο απίθανες που μερικοί τον περιγέλασαν για αυτές, ενώ με τη σημερινή αλματώδη εξέλιξη της επιστήμης, όχι μόνο επαληθεύτηκαν οι περισσότερες αλλά και σε πολλές έγινε ο ίδιος αιτία να τις επινοήσουν οι εφευρέτες τους.

«Έτσι με την τρομερή διαίσθησή του «προφήτεψε» την ανακάλυψη του υποβρυχίου, του αεροπλάνου, του ασυρμάτου και των διαπλανητικών ταξιδιών και πυραύλων. Περιέγραψε με καταπληκτική ζωηρότητα τις λεπτομέρειές τους και παρέμεινε τόσο σύγχρονος, αφού η κατάκτηση της Σελήνης που περιέγραψε στο βιβλίο του *Από τη Γη στη Σελήνη*, πραγματοποιήθηκε πριν από λίγα χρόνια. Ο Ιούλιος Βερν θα μπορούσε να ονομαστεί για το λόγο αυτό και εμπνευστής ανακαλύψεων και εφευρέσεων.

Πράγματι, οι ίδιοι οι επιστήμονες ομολογούν την ευεργετική επίδραση των βιβλίων του Βερν πάνω στις επινοήσεις τους. Έτσι οι εξερευνητές Σαρκό από την Γαλλία και Μπερντ από την Αμερική αποδίδουν τις επιτυχίες τους σ' αυτόν. Επίσης ο δημιουργός του πρώτου ατομικού υποβρυχίου, ναύαρχος Ρικόβερ, δήλωσε : Στο διάστημα της εργασίας μου ο νους μου ήταν πάντα στο έργο του Ιουλίου Βερν.

Τέλος, ο διάσημος Γάλλος φυσικός Ζωρζ Κλωντ είπε πως την ιδέα για την θερμική ενέργεια την πήρε από τον Βερν»³³.

---

³³ Βλ. *Επιστημονική Βιβλιοθήκη, Άνθρωπος στο διάστημα*, Αθήνα, εκδόσεις Λύκειος Απόλλων Ε.Π.Ε. , 1976 σελ.222

Ήταν όμως και ένας άνθρωπος της εποχής του. Το 1897 όταν έγραψε το τελευταίο του βιβλίο, ο κατάλογος των πρόσφατων ανακαλύψεων ήταν ακόμη πιο μακρύς. Δεν είναι λοιπόν δύσκολο να φανταστεί κανείς την ατμόσφαιρα μέσα στην οποία έζησε και έγραψε ο Ιούλιος Βερν. Έζησε στα χρόνια των μεγάλων επιστημονικών και τεχνικών ανακαλύψεων και είναι φυσικό τα επιτεύγματα αυτά να αντανακλώνται στα μυθιστορήματά του χωρίς μυθοποιητική προσπάθεια. Ο συγγραφέας δε διατύπωσε κάποιες περιπετειώδεις υποθέσεις αλλά επεξεργάστηκε πραγματικά επιστημονικά δεδομένα : «Τα ταξίδια προσφέρουν τις πιο ακριβείς επιστημονικές υποθέσεις. Ακόμη και τα πιο παράτολμα ταξίδια συνιστούν μια παράδοξη ή ακραία αλήθεια που δε θα αργήσει να γίνει αποδεκτή», έγραφε ο Théophile Gautier το 1866. Θα πρέπει ωστόσο να επισημάνουμε ότι τα πρώτα μυθιστορήματα του Ιουλίου Βερν έριχναν το βάρος στη γεωγραφική περιπέτεια παρά στην εκμετάλλευση της τεχνολογίας.

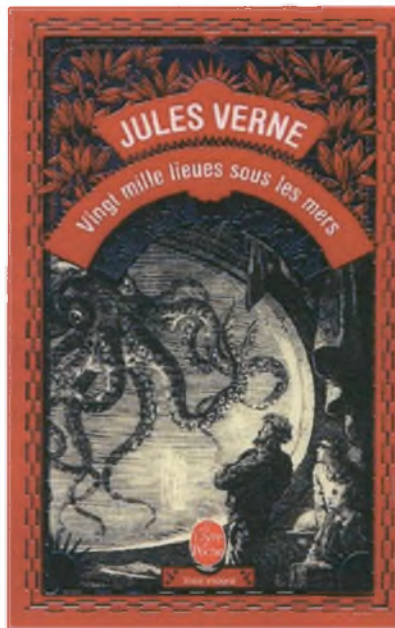
Όπως αναφέραμε αναλυτικότερα παραπάνω, ο Ιούλιος Βερν ήρθε στην Ελλάδα μέσω του περιοδικού *Η Διάπλασις των παιδων*. Μέσα από τις σελίδες του περιοδικού μπορούσαν πλέον και οι Έλληνες αναγνώστες να γνωρίσουν το Γάλλο συγγραφέα, να αγωνιούν για την εξέλιξη της δράσης των ηρώων μέσα από τα περιπετειώδη μυθιστορήματά του και να ενστερνιστούν ενδιαφέροντα πράγματα γύρω από τη γεωγραφία και την τεχνολογία.

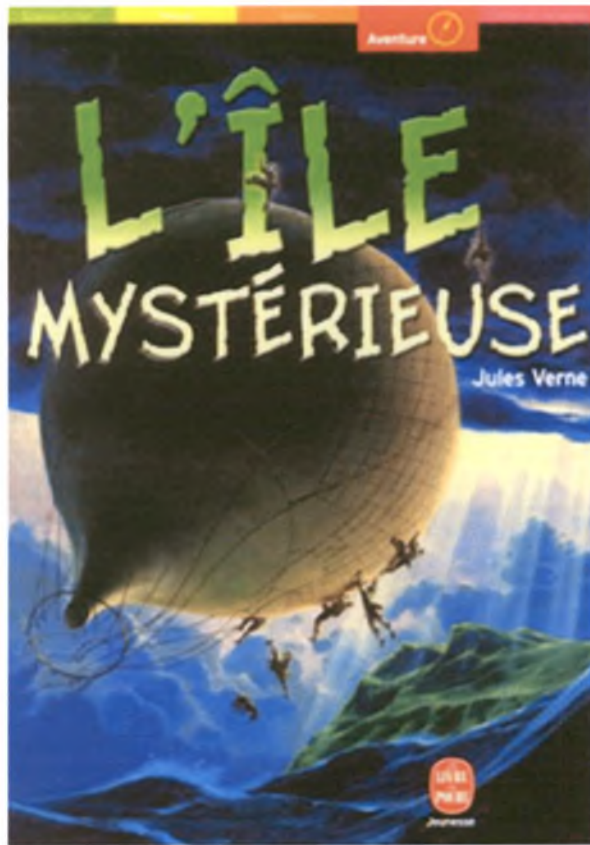
Ο Ιούλιος Βερν ταξίδευε σε όλο τον κόσμο μαζί με τους ήρωες των μυθιστορημάτων του. Αυτή η γελοιογραφία του Ζιλ (Αντρέ Γκοσέ ντε Γκινές) τον απεικονίζει με μια υδράγειο περασμένη στην πένα του.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΜΕΡΙΚΑ ΕΞΩΦΥΛΛΑ ΤΟΥ ΙΟΥΛΙΟΥ ΒΕΡΝ

ΕΙΚΟΝΕΣ ΑΠΟ ΤΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΟΥ

❖ 20000 λέυγες κάτω από την θάλασσα

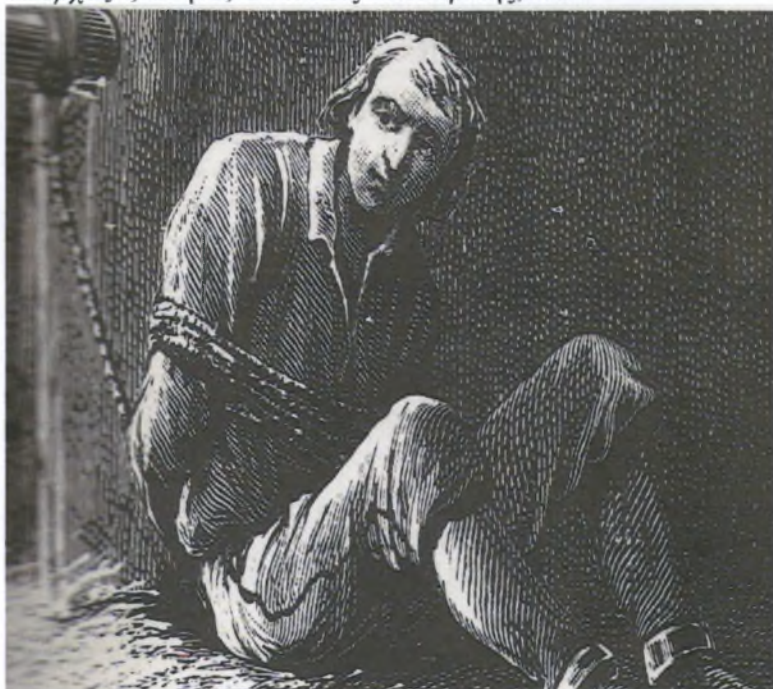
**Εικόνες από το βιβλίο «20000 λέυγες κάτω από τη θάλασσα»
Ιούλιος Βερν, 20000 λέυγες κάτω από τη θάλασσα, Αθήνα, Εκδόσεις Αποσπερίτης, 1985**

❖ Ο δεκαπεντάχρονος πλοίαρχος

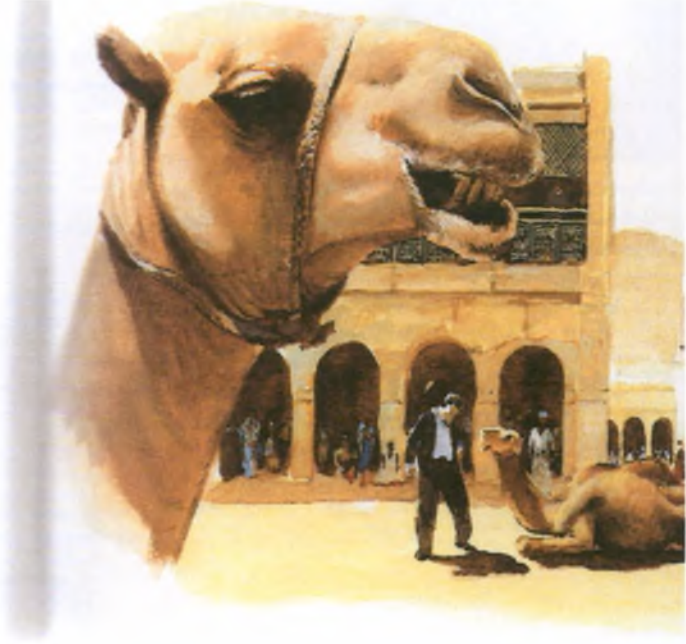

Εικόνες από το βιβλίο «Ο δεκαπεντάχρονος πλοίαρχος»

Ιούλιος Βερν, «Ο δεκαπεντάχρονος πλοίαρχος», Αθήνα, Εκδόσεις αποπερίτης, 1984

❖ Ο γύρος του κόσμου σε 80 ημέρες

κλειδαμπαρωμένος στην καμ
γιατί το *Ενριέτα* κατευθυνό
'Οποιος έβλεπε τον κύριο ε
λιο του σκάφους, δε θα
ψει ότι κάποτε είχε κάν
Το πώς τελείωσε αυτι
θουμε αργότερα. Η κυρί
πε τίποτα, ανησυχούσε
ντετέκτ
μείνει ά
τού τα ε
σκ
τη μέση ταχύ
Αν λοιπόν — π
νταν ακόμα! — δεν έσ

Εικόνες από το βιβλίο «Ο γύρος του κόσμου σε 80 ημέρες»

Ιούλιος Βερν, «Ο γύρος του κόσμου σε 80 ημέρες», Αθήνα, Εκδόσεις Ερευνητές, 1999

Τὸ πρῶτον φύλλον λεκτὸ εἰκοσι.

Ἡ ΔΙΑΠΛΑΣΙΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΩΝ

ἈΠΑΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ

ΜΕΤΑ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΣΣΑΡΙΣ

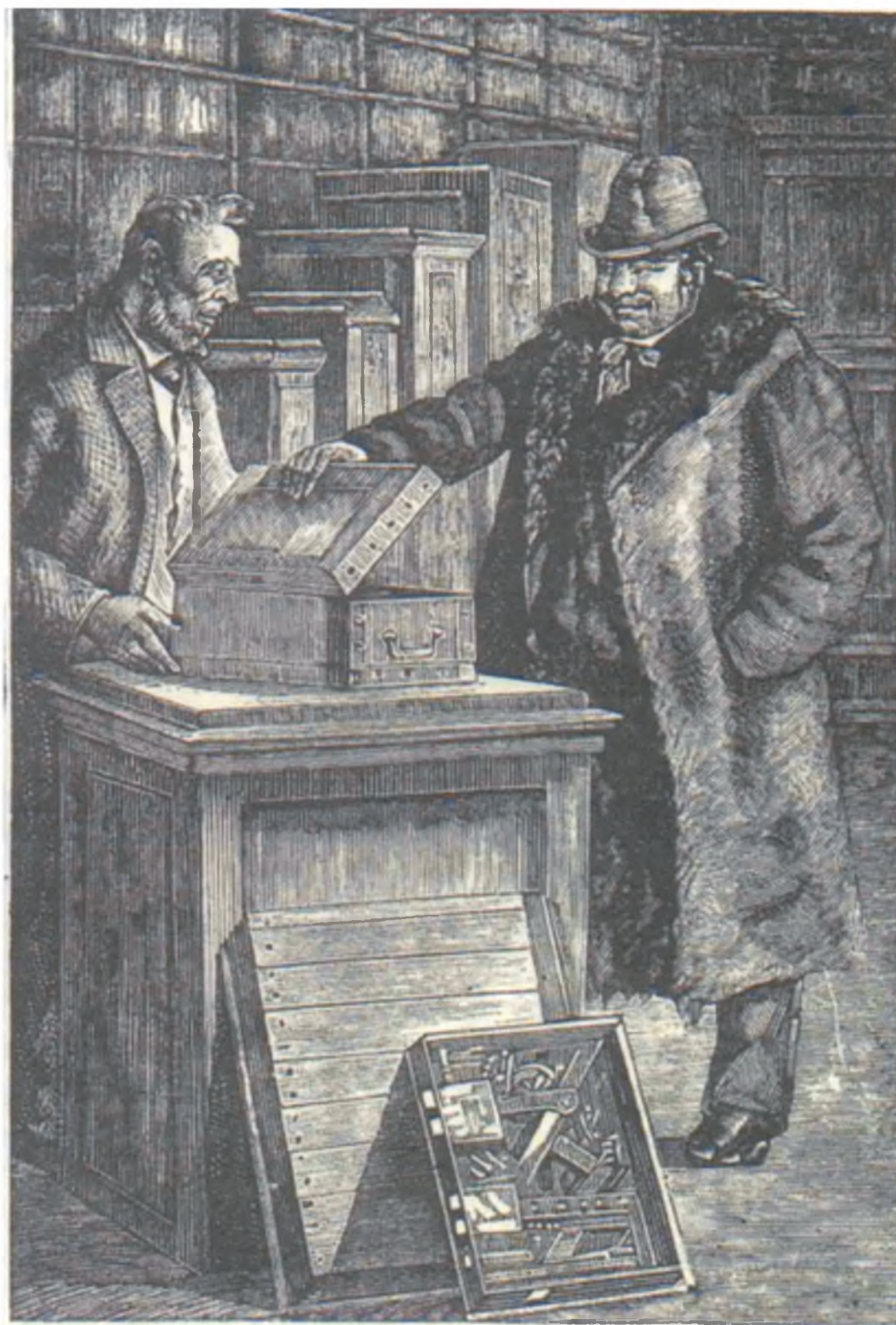
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΗΝ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

ΑΘΗΝΑΙ, ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ, 1879.

Ἡ ἀσκήσιμος τῆς Κορυθαίας.

Το πρῶτον φύλλον
τῆς «Διαπλάσεως τῶν Παιδῶν» (1879)

*“ Ο Καίσαρ Κασκαμπέλ” του Ιουλίου Βερν.
Δημοσιευμένο στη Διάπλαση του 1896*

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ✦ Sherard. R. H, Jules Verne at Home, his own Account of his life and work, **McClure's Magazine**, January, 1984, <http://jv.gilead.org.il/sherard.html> last accessed 15/03/2002.
- ✦ Εγκυκλοπαίδεια Επιστήμη και Ζωή, εκδ. Χατζηϊακόβου Α.Ε.
- ✦ Παυλάκου Δήμητρα, «Η επιστημονική φαντασία ως είδος έντεχνου γραπτού λόγου», περιοδικό *Διαβάζω*, αρ. τεύχους No 220, Αθήνα, 1989
- ✦ Gordons Jones, “Jules Verne at Home”, Temple Bar, No 129, June 1904
- ✦ Βλ. Claude – Michel Cluny, «Μηχανές του ονείρου», περιοδικό *Διαβάζω*, αρ. 105, Αθήνα, 1984.
- ✦ Ηλίας Περισσάκης, «Υποβρύχια: Αιώνων ιστορία...εν καταδύσει», *Ιστορία Εικονογραφημένη*, αρ. 357, Μάρτιος 1998.
- ✦ Arthur B. Evans and Rons Miller, “ Jules Verne, Misunderstood Visionary”, article in *Scientific American*, April 1997.
- ✦ Ιούλιος Βερν, *20000 λεύγες κάτω από τη θάλασσα*, εκδ. αποσπερίτης, Αθήνα, 1985.
- ✦ Μαν. Ε. Παπαγρηγοράκης, «Ο Υποβρύχιος άνθρωπος», *Ιστορίες Εικονογραφημένες*, αρ. 244, Οκτώβριος 1988.
- ✦ Γιάννης Χρυσάκης, *Η Μνήμη της Ανθρωπότητας, Οι μεγάλες Εφευρέσεις*, Αθήνα, «Ο Ηλεκτρικός Τηλέγραφος», Εκδοτικός Οργανισμός Πάπυρος, 1999.
- ✦ Hubert Juin, «Ο Ιούλιος Βερν και οι μυθολογίες του», περιοδικό *Διαβάζω*, αρ. 105, 1984.

- ✠ Ιούλιος Βερν, «Από τη Γη στη Σελήνη», εκδόσεις Απτικός, 1976.
- ✠ Ιούλιος Βερν, Από τη Γη στη Σελήνη, εκδ. Λογοτεχνική, Αθήνα.
- ✠ *Επιστημονική Βιβλιοθήκη, Άνθρωπος στο διάστημα*, Αθήνα, εκδόσεις Λύκειος Απόλλων Ε.Π.Ε. , 1976.
- ✠ Ιούλιος Βερν, Γύρω από τη Σελήνη, Αθήνα, εκδ. Άγκυρα, 1987.
- ✠ Μάρθα Καρπόζηλου, *Ελληνικός Νεανικός Τύπος (1830-1914) Καταγραφή*, Αθήνα, Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς, 1987.
- ✠ Βίκυ Πάτσιου, « Η Διάπλασις των παιδων και ο τύπος : 1880-1889» , Διαδρομές 15 (1989) .
- ✠ Δημήτρης Γιάκος, *Ιστορία της Ελληνικής Παιδικής Λογοτεχνίας από τον ΙΘ' αιώνα έως σήμερα*, Αθήνα, 1977.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

004000074748